

Henrik C. Wegeners tale ved Københavns Universitets årsfest

Taler

Henrik Caspar Wegener
Rektor ved Københavns
Universitet

Dato

25. november 2022

Sted

Operahuset

Deres Majestæt. Bestyrelse. Kolleger. Studerende. Kære venner af KU.

Kørerne er holdt op med at drikke af floden.

Kattene æder ikke de døde mus.

Grøntsagsbedene er blevet blå – og rotterne røde.

Stilheden i fraværet af insekter.

Og ormene – disse hjerneløse skabninger – forstod, at der var noget galt

og gravede sig dybt ned i jorden.

Denne dystre dokumentation af dyrelivet er fra ”Bøn for Tjernoby1”. Svetlana Aleksijevitjs bog om atom-ulykken i den ukrainske sovjetrepublik i 1986.

Forfatteren og dissidenten, der modtog Sonning-prisen her i salen fem måneder før den russiske invasion i Ukraine. Og i sin takketale havde modet til at konstatere: ”Stalin er vendt tilbage”.

Dengang i ’86 beordrede Kreml et totalt medie-blackout. Telefonstik blev hevet ud. Telegrambureauet TASS tav stille. Brandmændene regnede med det bare var en almindelig brand. Og den 1. maj – få dage efter udslippet – var der menneskemasser og parader i Kiev – 120 km. væk. Jeg gætter på, at der er mange her i salen fra min generation. Vi er som gengangere – for længst kontaminerede af stemningen fra den Kolde Krig.

Enhver TV Avis er som at se én lang genudsendelse fra 70'erne. En diktator forskanset bag et overdimensioneret skrivebord, bevæbnet med trykknaptelefoner og faxmaskiner. Unge russiske mænd udkommanderes igen til en livsfarlig og skør mission. En seks kilometer lang bilkø opstår for første gang nogensinde i Hvalsø ved Roskilde, da et savværk sælger overskuds-træ som brænde. På havnen i Rønne hoster diesel-generatoren sig i gang efter endnu et kabelbrud i Østersøen. Energistyrelsen varsler blackouts i selveste Danmark.

Og inflationen – inflationen, der æder husholdningsbudgetter som borebiller i fugtigt træ.

Læg dertil de kriser, som kan blive glemt. Klimakrisen. En syndflod i Pakistan forvandler en tredjedel af landet til en kæmpe sø. I den europæiske civilisations hovedårer, Rhinen og Donau, kom "Hungersten" til syne ved lavvande. Hydrologiske vartegn fra fortiden med skæbnsvangre inskriptioner om fremtiden: "Wenn du mich siehst, dann weine".

Hvad er svaret på alle disse kriser, som åbenbart har synkroniseret ure, så de kan træde ud på verdensscenen i deres skurkeroller samtidig.

Et svar har været: Et nationalt forsvarskompromis på 2 procent med oprustning af militæret og et styrket beredskab.

Men Danmark har ikke kun brug for hård magt til at afskrække fjender. Vi har også brug for blød magt til at tiltrække venner. Samtaler mellem forskere og studerende på tværs af grænser – science diplomacy – er en vej til fred og sikkerhed. Og universitetet har også et beredskab, der hverken kører på larvefødter eller graver latriner, men tænker det utænkelige og regner med dét, ingen regner med.

Knap havde Randrup forladt sin berømte flise ved Classensgade. Knap havde Flemming Konradsen forladt TV-studiet med sin indtrængende appel om global vaccineudrulning. Før KU's nye hold af eksperter rykkede ind. Eksperter i cyber-krig, propaganda, folkeret, fødevare-økonomi og som nævnt den store russiske litteratur, som kan afkode Putins rationalitet eller mangel på samme.

Netop universitetet kan se sammenhænge mellem kriserne, der sidder sammen som Babuschka-dukke, den ene i den anden. Flodprammene på Rhinen, der

gik på grund med deres last af kul og skabte en fossil forsyningskrise. Tørke og oversvømmelser, der sender menneskemasser på flugt over Middelhavet. Så ja – klimaforskning er også sikkerhedspolitik.

Og fortæl mig lige: Hvad er det modsatte af inflation?

Det er universitetets innovation.

Inflation er, når meget bliver til lidt. Innovation er, når lidt bliver til meget. Tag en 4.000 år gammel hårtot, læg dens gener i en computer og vupti! er verdenshistorien ændret.

Tag den upåagtede hestebønne, der har masser af hestekræfter i proteinet, fjern bønnens naturlige giftstof og vupti!... har vi bæredygtige fødevarer til 400 mio. mennesker i Afrika og Asien. Eller tag de mindste dele af et atom, byg en kvantecomputer og vupti er der ikke grænser for, hvad man udregne. Vupti og vupti.

Jeg er nok lidt for hurtig i vendingen. Spørg bare forskerne bag hårtotten og hestebønningen. De fiksede ikke forskningen på en eftermiddag.

Videnskaben kræver de tre T'er: Tid, Tillid og Tålmodighed.

For 10-15 år siden var det kun insidere, der vidste, at der var noget, der hed kvanteforskning på KU. Men takket være de tre T'er, har KU forvandlet sig til frontløber i kapløbet om at konstruere verdens første fejlfri kvante-computer.

Vi lever i en tid, hvor en 70-årig mand kan sidde bag et kæmpe skriveborde med trykknaptelefoner – og måske kan finde på at trykke på de forkerte knapper. Men måske er dette billede på den totalitære stat forældet. For nogle af disse autokraters skriveborde er udstyret med den nyeste teknologi, som både kan bruges til dydige formål – og mindre dydige formål.

Våbenkapløbet er et videnskapsløb. Og oprustning foregår ikke kun på kaserner men også på campus. Tag bare Leidens ranking over de 100 bedste universiteter i verden. Og tag en liste over frihed i alverdens stater fra Freedom House. Bland de to lister – hvad viser resultatet?

For 10 år siden var 97 ud af de 100 bedste universiteter fra såkaldt ”frie lande”. I dag er det kun 67 universiteter i top 100, der har til huse i frie lande. 33 universiteter bor i lande, der har ondt i demokratiet og ondt i den akademiske frihed.

Hvordan skal vores forskere optræde i denne nye verdensorden? Forskere, der i årtier har fået fortalt, at de skal blive bedre til at dele viden. Tiden er desværre kommet til, at vi må trække os lidt tilbage i sneglehuset. Vi kan ikke invitere enhver mariehøne ind i laboratoriet – selvom hun siger hun har fået våde tæer. Vi må nok leve med et fjerde T – Tilbageholdenhed.

Krise, krise og krise. Det er lige før, man får krise over alle kriserne. Men heldigvis mangler jeg en nobel pointe.

I 1984 fik Niels K. Jerne nobelprisen i medicin. Men sidenhen – i 38 år – har der været nobel-tørke på KU, hvilket har udløst en mindre krise i KU's selvforståelse.

Men nu har vi fået én i kemi!

Merete har allerede sagt nogle pæne ord om Mortens bedrifter – og vi skal høre festforelæsning om lidt. Men jeg kan ikke dy mig for at bidrage til en velfortjent hyldest.

Morten en ualmindelig god rollemodel for hele KU. Og det siger jeg ikke kun, fordi Morten har skabt innovation inden for herremode. Hvad var Nike Air uden Michael Jordan? Hvad var Hummel uden landsholdet? Hvad er KU's sweatshirt uden Morten Meldal? Spørg bare KU's webshop – de har snart forsyningskrise. Morten er en rollemodel, fordi han har vist, at universitetet ikke er enten-eller – men både-og. Kald det bare klik-kemi, der får universitetets LEGO-klodser til at passe sammen.

Morten er både forsker og underviser. Morten har bedrevet forskning efter de tre T'er. Faktisk havde Morten heldigvis tid til at undersøge et uventet forsøgsresultat i stedet for at smide – ja nobelprisen – i vasken. Og samtidig – står han bag adskillige patenter og nye virksomheder. Mortens store opdagelse af

klik-kemien skete for 22 år siden og forskere og virksomheder graver stadig guld efter det gennembrud. Spørg bare medicinalindustrien.

Morten har arbejdet sammen med kolleger i udlandet. Og jeg er ganske sikker på, at dette globale mindset gavner hele Danmark. Vi har fundet en gave, der symboliserer dine sympatiske holdninger til forskning og uddannelse. Holdninger du har brugt berømmelsen til at få ud over rampen i medierne.

- At nobelforskere også skal undervise.
- At vi skal modne de nye generationers interesse for kemi og naturvidenskab.
- Og at vi skal åbne døren for flere internationale studerende.

Vi ved, at du er meget glad for dine æbletræer hjemme i haven. Så vi har fået hjælp fra KU's æbletræeksperter – Lasse Lose og Charlotte Riis fra Pometet i Taastrup. De har fundet et såkaldt familietræ, som i forvejen indeholder 4 sorter, herunder selvfølgelig ”Discovery”. De vil så tage en gren fra et af Mortens egne æbletræer og pøde det på familie-træet, lige inden safterne stiger til marts. Podning er vel æbletræernes svar på klik-kemi. Meningen er, at dette Morten Meldal-æbletræ er til hele universitetet. Så vi vil plante det et passende sted på campus.

Ligesom forskningen er det ikke sikkert, det bærer frugt de første år. Men hvis vi sørger for gode vækstbetingelser – tid, tillid og tålmodighed – skal det nok vokse og give noget tilbage, år efter år. Og hvert år omkring den 5. oktober – den dag du fik nobelprisen – vil vi plukke frugterne og fejre KU's version af Mortens Aften med æblekage selvfølgelig.

Tak for ordet.

Kilde

uniavisen.dk

Kildetype

Dokumentation på online medie

Tags

Festtale

Relateret

25. november 2022

25. november 2022

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/henrik-c-wegeners-tale-ved-koebenhavns-universitets-aarsfes>